

Eero Aalto

14.3.2022

Maakunnista hyvinvointialueiksi

Arvio sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen rahoitusmallista ja palvelutarpeen vakioinnista

Kaupunki on arvioinut sote-uudistuksen rahoitusmallia

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus siirtää sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastuspalveluiden järjestämisen vastuun kunnilta uusille perustettaville hyvinvointialueille. Päätösvalta ja rahoitusvastuu palveluiden järjestämisestä siirtyy hyvinvointialueille, kun puolestaan koko maan tasolla vastuun kokonaisrahoituksesta ottaa valtio. Hyvinvointialueiden rahoitus määrittyy valtionvarainministeriön laskennallisen rahoitusmallin kautta.

Tässä raportissa arvioidaan uudistuksen laskennallista rahoitusmallia ja sen vaikutuksia erityisesti Helsingin kaupungin näkökulmasta. Arviointi koostuu kolmesta osa-alueesta, joita ovat (1) sote-uudistuksen rahoituksen kokonaisuus ja keskeiset vaikutukset Helsingille, (2) valtionvarainministeriön yleiskatteisen rahoituksen laskennallinen rahoitusmalli ja sen määräytymistekijät ja (3) sote-rahoituksen tarvevakiointi, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tarvevakiointitutkimus ja sen käyttö rahoituslaskelman keskiössä.

Arviointiraportin lähteet:

Tutkimuksen keskeinen lähdeaineisto koostuu soten laskennallisesta rahoitusmallista ja THL:n tarvevakiointitutkimuksesta. Raportissa on käytetty myös tutkimuksia, raportteja ja selvityksiä, jotka liittyvät sote-uudistuksen rahoitusmallin ja vaikutusten arvioon.

Päätulokset

- Helsingiltä siirtyy verotuloja viimeisimmän arvion mukaan noin 2,09 miljardia ja valtionosuuksia 100 miljoonaa. Vastineeksi Helsinki saa valtiolta laskennallista rahoitusta, jonka alijäämä suhteessa siirtyviin kustannuksiin on noin 217 miljoonaa euroa vuonna 2023. Alijäämää tasataan tasausjärjestelmällä
- Rahoituslaskelmassa laskennallista rahoitusta määrittävät määräytymistekijät. Vaikuttavimmat ja keskeisimmät määräytymistekijät ovat sote-palvelutarvekertoimet (terveydenhuolto, vanhustenhuolto, sosiaalihuolto), jotka koskevat noin 16 miljardin eli 80 prosentin osuutta soten kokonaisrahoituksesta.
- THL:n palvelutarvekertoimissa on mahdollisesti ongelmia siinä, miten paljon ne sisältävät epävarmuutta ja miten luotettavasti ne toimivat osana rahoitusmallia.

Rahoitusmalli ja kasvavat sote-kustannukset

Sote-uudistuksen myötä kunnilta siirtyy hyvinvointialueille noin 20,63 miljardin euron edestä kustannuksia, jotka rahoitetaan kunnilta valtiolle siirtyvillä verotuloilla ja muutoksilla valtionosuusjärjestelmään. Yhteisöverosta siirretään noin 670 miljoonaa euroa ja kunnallisverosta noin 12,8 miljardia euroa. Peruspalveluiden valtionosuuksista noin 70 prosenttia siirtyy hyvinvointialueiden rahoitukseen. Vaikutus kuntien toimivaltaan on merkittävä, sillä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen yhteenlasketut kulut ovat tähän mennessä muodostaneet merkittävän osan kuntien toimintakatteesta.

Kaupungin arviointiraportin mukaan rahoitusmallin tarkat vaikutukset sote-sektorin jo nyt kasvussa oleviin kustannuksiin ja hyvinvointialueiden päättäjiin kannustimiin parantaa palvelutarjonnan laadukkuutta sekä nostaa sote-sektorin tuottavuutta ovat vielä varsin epäselviä. Hyvinvointialue saa valtion yleiskatteista rahoitusta rahoitusmallin määrittämän osuuden. Kuitenkin viime kädessä valtion vastuulla on mahdollinen peruspalveluiden lisärahoitustarve.

Palvelutarvekertoimet ohjaavat rahoitusta

Käytännössä hyvinvointialueiden rahoitusta ohjataan ja siitä päätetään THL:n tuottamien terveydenhuoltoa, vanhustenhuoltoa ja sosiaalihuoltoa koskevien palvelutarvekertoimien kautta. Sote-palvelukertoimien saamat arvot Helsingille ovat selkeästi koko maan tasolla hyvin lähellä pienimpiä arvoja. Lisäksi pelastustoimen rahoituksen määräytymisperusteet ovat Helsingille epäedulliset.

Helsingin kaupungin asiantuntijoiden arviointityön johtopäätös on, että THL:n tutkimuksen suora käyttö rahoituksen jaossa sisältää ongelmia. Tutkimusraportoinnin pohjalta on mahdoton arvioida millaista vaihtelua ja epävarmuutta kerroinlaskenta sisältää. Tutkimuksessa ei ole esimerkiksi raportoitu hypoteeseja, herkkyystarkasteluja tai arvioitu käytetyn menetelmän mahdollisia vääristymiä. Lisäksi tutkimuksessa käytetyt laskennalliset kustannukset eivät vastaa todellisia syntyneitä sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia. Kustannustekijöiden valintaa ja muodostamista ei myöskään ole raportoitu kattavasti, vaan pikemminkin puutteellisesti.

Kaupungin arvion pohjalta nousee esille huoli siitä, missä määrin tarvekertoimet pystyvät ottamaan huomioon erot alueiden välillä. Hyvinvointialueiden välillä voi olla suuria eroja sairastavuuden lisäksi vuokrissa, palkoissa, tietojärjestelmien kirjauksissa, infrastruktuurin kustannuksissa, hankinnoissa ja ostopalveluissa. Kaupungin analyysiraportin mukaan nykyisellään toteutettu palvelukerroinlaskenta voi johtaa siihen, että Helsingin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluihin saama rahoitus on alueen todellista rahoitustarvetta matalampi.

Helsinki

Lue koko julkaisu täältä: [pdf](#)

Lisätietoja: Eero Aalto puh. +358 40 516 2561

Sähköposti: [etunimi.sukunimi\(at\)hel.fi](mailto:etunimi.sukunimi(at)hel.fi)

Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitietoyksikkö
www.hel.fi/kaupunkitieto